

ÉRTESÍTŐ

a Budapesti Városvédő Egyesület lapja

2011. október

XXIX. évfolyam, 7. szám

Kedves Tagtársaink!

Októberben egy kiállításon mutatjuk be Önöknek, milyen különleges várostörténeti emlékek újjultak meg Gödöllőn, amely 2011 első félévében az Európai Unió elnöki periódusában sok esemény helyszíne volt. Programjaink között olyan szerteágazó témák szerepelnek, mint Móricz Zsigmond unokájának előadása az Egyesület székhelyén, vagy Jókai legendás szőlőskertjének szimbolikus újratelepítése a Svábhegyen. Rendkívüli ajándékkal gazdagodott az Egyesület: Pesti László és Tarjányi Ferenc összeállította Budapest parkjainak teljes növénylistáját. Ez a gyűjtemény az egyesületben bárki számára elérhető, de reményeink szerint még az idén fölkerül honlapunkra, a budapesti parkok térképével és bemutatásával együtt. Szeptemberben újraalakult a legendás múltú Fotós Csoport, a csoportülésen várnak mindenkit, aki szívesen részt venne a munkájukban. Továbbra is várjuk mindazok jelentkezését, akik szívesen gyűjtenének adatokat budapesti házakról a www.budapestem.hu honlap számára!

Götz Eszter

PROGRAMAJÁNLÓ

Szeretettel várunk minden érdeklődőt

Gödöllő kincsei

című kiállításunk megnyitójára

október 20-án, csütörtökön 17:00 órakor

a BVE Podmaniczky-termébe (Bp. V. Kossuth Lajos u. 14-16.).

A vendégeket köszönti: **Ráday Mihály**, a BVE elnöke

A kiállítást megnyitja: **Pintér Zoltán**, Gödöllő Város alpolgármestere

Látogatható: november 25-ig, H: 10-17:30, K-Cs: 10-16:30, P: 10-13 óráig

***

Emléktáblák a második kerületben

Október 10-én, hétfőn 15 órakor

Tőry Klára, a II. kerületi csoport tagja tart előadást

Helytörténet az emléktáblákon címmel a BVE székhelyén.

Az előadás egy sorozat első része, amely a csoport 2010. évi kutatómunkájára és fotódokumentációjára támaszkodva Budapest II. kerületének jeles lakóiról, az emléktáblákon megörökített személyiségekről szól. A vetítéssel egybekötött előadásra mindenkit szeretettel várunk!

***

Szeretettel várunk minden érdeklődőt

október 13-án, csütörtökön 16:30 órakor a

Móricz Zsigmond Budapestje című vetített képes előadásra, melyet **Kolos Réka** építészmérnök, **Móricz Zsigmond unokája** tart a BVE Podmaniczky-termében (V. Kossuth Lajos u. 14-16.).

A vetítésen családi fotók és Móricz budapesti témájú riportjait kísérő, egykorú felvételek is láthatók, valamint kedvezményes áron megvásárolható a Móricz Zsigmond Budapestje című riportalbum, melyet a Holnap Kiadó jelentetett meg 2010-ben. Kolos Réka az építész szemével válogatott nagyapja ismert és eddig nem közölt írásaiból ebben a kötetbe, néhány részletet felolvas az előadáson is. Móricz újságcikkein keresztül bejárhatjuk a 20. századi Budapest utcáit, és a fényképek segítségével bepillanthatunk a századelő fejlődő, modernizálódó Budapestjének mindennapi életébe.

***

Szeretettel várunk minden érdeklődőt
október 20-án, csütörtökön 17:00 órakor

Baliga Kornél belsőépítész
Barokk kert Blondel-keretben
című vetített képes előadására

a BVE Podmaniczky-termébe (V. Kossuth Lajos u. 14-16.).

Baliga Kornél belsőépítész előadása és különleges példákat felvonultató képei az építészet és a kertművészet egymást erősítő vonatkozásait mutatják be. Az előadás először 2011 nyarán a Gödöllői Barokk Év programsorozatában szerepelt egy tudományos konferencián, a Gödöllői Iparművészeti Műhely kertjében.

***

Kadarkáink kertje
Szőlőtelepítés a hegyvidéki Jókai-kertben

Szeretettel várunk minden érdeklődőt **október 28-án, pénteken 15 órára**
a Jókai-villa kertjébe (Budapest XII. Költő u. 19-21.)

a Budapesti Városvédő Egyesület, a Duna-Ípoly Nemzeti Park és a Kadarka Kör közös rendezvényére, ahol Illés Zoltán államtitkár jelenlétében ünnepélyesen elültetjük a történelmi szőlőstábla első gyökeres kadarkao ltványait. A telepítés 2012 őszén fejeződik be és ez szolgálat szőlőt a Budai Vörös, a város hajdan leghíresebb kertkultúra termékének újraalkotásához, Budapest majdani idegenforgalmának remélt zászlorborához. Az „ország kadarkása” majdani termésének feldolgozásához rendelkezésre áll Jókai egykori pincéje, amelynek udvarában – kezdetben nem kereskedelmi forgalomban – elkészülhet és bemutatható lesz az újjászületett Budai Vörös is. A kert telepítésének ez az első fejezete szimbolikus esemény. A délután folyamán jelmezes sváb szüreti multság jelenetei mellett ismerkedhet a közönség Jókainak a kerttel kapcsolatos szövegeivel, majd Illés Zoltán beszél arról, hogy a természet- és tájvédelem a kultúrtáj védelmét, újjáépítését is jelenti. Ezt követően az előkészített mintegy nyolcvan ültetőgödörbe a Kadarka Kör tagjai, a BVE delegációja, s más közreműködők képviselői elplántálják a vesszőket.

***

VÁROSI SÉTA YBL MIKLÓS EMLÉKÉRE

Október 1-jén, szombaton Ybl Miklós ferencvárosi épületeit járjuk végig. A Budapesti Történelmi Múzeum Tájak Korok Múzeumok Egyesületének csoportja szervezi. Találkozás: 9 órakor a Corvinus Egyetem előtt (IX. ker. Fővám tér 8.), a séta kb. 2,5 órát vesz igénybe. Útvonal: Vámház körút, Kálvin tér, Üllői út, Erkel utca, visszafelé a Múzeum körút. Utunk során a meglévő Ybl Miklós tervezte házakat és kortársainak épületeit is megtekintjük. Sajnos a lebontott házairól csak fotókat tudok mutatni, de a történetüket elmesélem. Az útvonalon felkeressük az arra lakó írók és költők házait (Arany János, Táncsics Mihály, Kosztolányi Dezső). A Károlyi palotában egykor működő, a reformkor neves lapjáról, az Auróráról is tudósítok. Itt lakott Bártfay László a család ügyvédje, irodalmár, akit szinte a kor minden kiemelkedő írója meglátogatott. Bemegyünk a Károlyiak másik palotájában működő Ferencvárosi Helytörténelmi Gyűjtemény kiállítására is. Üdvözljük a híres Danubius kút mellékalakjaiból az eredeti Száva hölgyet, aki most a Ráday utcából nyitott kapun át nézelődik, majd a Vámház krt. 16-ban a régi városfal és árka vár bennünket. Ezután már visszafelé haladunk és az Unger-átjáróháznál fejezzük be a sétát. Szeretettel várom az érdeklődőket.

dr. Horváth Péterné Ili

KÁLMÁN ALAJOS VETÍTETTKÉPES ELŐADÁSA

Következő vetített képes előadását novemberben tartja *Kálmán Alajos* akadémikus egyesületünk székhelyén.

KISS IMRE KÁROLY ZENÉS, VETÍTETTKÉPES ELŐADÁSA

Október 6-án, csütörtökön 15:00 órakor: *Zenés, vetített képes barangolás a Székelyföldön. Helyszín:* Józsefvárosi Galéria (Bp. József krt. 70.)

***

Civil Nap Óbudán

Negyedik alkalommal rendezi meg Óbuda a Civil és Nemzetiségi Napot. **Október 9-én, vasárnap** a San Marco Művelődési Házban (III. San Marco u. 81.) 10 órakor Bús Balázs polgármester nyitja meg az egész napos eseményt, amelyen az Óbudai Városvédő Csoport is részt vesz. A csoport tagjai kvízzel, ajándékokkal és Óbuda zöld térképével várják az érdeklődőket.

***

A pesterzsébeti Csili Művelődési Központ programajánlója:

A pesterzsébeti Csili Művelődési Központ helytörténeti klubjában **október 11-én, kedden 17 órakor** tartanak találkozót, melynek programja: *Dr. Sturcz Zoltánné: Névadónk, Erzsébet királyné.* A találkozó helye a Vízvári László Terem, Csili „B” épület, Budapest, XX., Baross u. 55.

***

A Pesterzsébeti Múzeum programajánlója:

Október 12-én, szerdán 17 órakor *Tartós Hullám* címmel fodrászkiállítás nyílik a Pesterzsébeti Múzeum kiállítótermében. Cím: Pesterzsébeti Múzeum, 1203, Budapest, Baross u. 53. A megnyitó ünnepségére szeretettel várjuk kedves Vendégeinket!

Október 19-én, szerdán 17 órakor tartjuk Festészet-napi rendezvényünket a Rátkay-Átlók Galériában (1204, Klapka u. 48.)

A Pesterzsébeti Múzeum kiállításépítési és átalakítási munkák miatt 2011. szeptember 26-tól október 11-ig zárva tart.

***

Pályázati felhívás

A Pesterzsébeti Pedagógiai Intézet és a Pesterzsébeti Múzeum művészeti pályázatot hirdet *60 éves a Pesterzsébeti Múzeum* címmel. A versenyre képzőművészeti (grafika, festmény, fotó, plasztika, makett stb.) alkotásokkal lehet nevezni, ezek bármilyen anyaggal és technikával készülhetnek (vegyes és számítógépes technikák is). Pályázni három életkori kategóriában lehet: általános iskola alsó tagozat, általános iskola felső tagozat és középiskola. **Beküldési határidő: 2011. október 24. (hétfő), 17.00 óra.** A műveket szakmai zsűri bírálja el. A beadás módja: személyesen vagy postán a Pesterzsébeti Pedagógiai Intézetbe (1204 Budapest, Ady Endre u. 98.) A pályaművön kérjük feltüntetni készítője nevét, életkorát, iskoláját és az alkotás címét, valamint a felkészítő (pedagógus vagy szülő) nevét. A festményeket és grafikai műveket paszpartuzva kérjük. A legjobb pályaműveket kiállítjuk a Pesterzsébeti Gaál Imre Galériában, az Erzsébet Napok keretében 2011. november 3-20. között. A pályázat koordinátora: Bondor Mária (421-0771, bondor.maria@pepint.sulinet.hu) és Görőcs Zsuzsanna (283-1779, info@pesterzsebetimuzeum.eu). A díjakat a Múzeum 60. születésnapján rendezett kiállítás megnyitóján adjuk át.

CSOPORTÜLÉSEK, PROGRAMOK

Az egyesületi programok nyilvánosak és a belépés díjtalan!

Fotós csoport: következő ülésüket **október 18-án kedden 15 órakor** tartják az egyesület Nagytárgyalójában. Minden érdeklődőt szeretettel várnak!

Panteon csoport: minden hónap **második szerdáján 16:30 -tól**

Közlekedési csoport: minden **szerdán 17 órától**

Várostörténeti csoport: októberben nem tartanak előadást.

Templomtörténeti csoport: következő összejevetelüket **november 16-án, szerdán 16:30 órakor** tartják az egyesület Nagytárgyalójában.

Környezetvédelmi csoport: **október 11-én kedden, 16 órakor** kihelyezett csoporttalálkozót tart a XV. kerületben Arlett Annamária vezetésével. A Fővárosi Önkormányzat Környezetvédelmi Alapjának pályázatához a MÁV Telep Baráti Köre (BVE XV. ker. Városvédő csoport) pályázatot adott le, *Kísérleti Zöld Fal létrehozása az M3 bekötő szakaszának egy MÁV Telepi részén (OMV kút – Szent Korona úti felüljáró közötti rész, Régi MÁV Telep, kb. 140 méter)* címmel. A kihelyezett csoportértekezlet célja a megmutatni a helyszínt, és a leadott pályázatot ismertetni.

Csendvédelmi Bizottság: következő ülésüket **október 19-én, szerdán 16 órakor** tartják a BVE székhelyén, melynek témája: a *Városi zajok csökkentése* című kiadvány munkamegbeszélése.

Zengő Örökség csoport: októberben nem tartanak előadást.

Festészettörténeti Csoport: októberben nem tartanak előadást.

Szőnyi István Képzőművészeti Kör: minden **hétfőn 15 és 18 óra** között tartja foglalkozásait a BVE Podmaniczky-termében, és szívesen fogadja a festészet és rajz iránt érdeklődőket. Vezető tanár: Ferenczi Tiborné festőművész, művészettörténész.

I. kerületi városvédő csoport: következő ülésüket **október 19-én, szerdán 14 órakor** tartják a Budavári Művelődési Házban (I. ker. Bem rkp. 6.).

II. kerületi városvédő csoport: **október 10-én, hétfőn 15 órakor** a csoport egyik tagja, *Tóry Klára* tart előadást a BVE székhelyén, *Helytörténet az emléktáblákon* címmel.

III. kerületi városvédő csoport: **október 17-én, hétfőn 16:30 órakor** az Óbudai Múzeumban találkoznak (III. Fő tér 1.), ahol az Óbudai Baráti Körrel közös program keretében helytörténeti előadás lesz.

Terézvárosi csoport: **október 15-én, szombaton 10 órakor** az Eötvös10-el közös szervezésben *Keresztül kasul Terézvároson: Séta a Teréz-templom körül.* Találkozás az Oroszlános kútnál, a templom háta mögött. A program ingyenes, minden érdeklődőt szeretettel vár a sétavezető: *Roszinszky Bella.*

Október 15., Teréz napja, a "Terézvárosi Búcsú", a terézvárosiak hagyományos ünnepe, ezért helytörténeti sétánk ezúttal a Teréz templomtól indul. Érdekes látnivalóban nem lesz hiány. Megidézünk Krúdy világát, az egykori és mai "Nagymező" és persze a Király utcát. A Pekáry-házból kitekintve mit látott annak idején az író, és mit láthat most a figyelmes mai városlakó?

Erzsébetvárosi Helytörténeti Klub: **október 20-án, csütörtökön 17 órakor** Hősök vagy banditák – betyárvilág Magyarországon címmel tart zenés, vetítettképes előadást *Küllős Imola*, folklórkutató, az MTA doktora az Erzsébetvárosi Közösségi Házban (VII. ker. Wesselényi u. 17. II. em.). A belépés díjtalan, minden érdeklődőt szeretettel várunk!

Kőbányai csoport: legközelebbi összejevetelünket **október 20-án, csütörtökön 17 és 19 óra között** tartjuk a Kőbányai Helytörténeti Gyűjtemény épületében (X. ker. Budapest, Halom u. 37/b). Minden érdeklődőt szeretettel várunk *Válogatás a Rekordok könyvéből* című felolvasásunkra. A helytörténeti kiállítás megtekinthető: hétfő, kedd, szerda, péntek 10-14-ig, csütörtök 14-18 óráig.

XII. kerületi csoport: legközelebbi összejevetelüket **október 28-án, pénteken 16 órakor** tartják a Hegyvidék Galériában (XII. ker., Városmajor u. 16.).

XIII. kerületi Városvédő Csoport: **október 18-án, kedden** a Néprajzi Múzeum épületét, és a *Magyar nép hagyományos kultúrája* című kiállítást tekintik meg. Vezeti: *Seressné Döller Márta*, helytörténész. Találkozás: 10 órakor az Angyalföldért Egyesületben (1132 Bp., Váci út 50.)

Rákospalotai munkacsoport: októberben a XV. kerületben az Életfa Program keretében 600 emlékfát ültetünk ünnepélyes keretek között a 2011-ben született gyermekek tiszteletére. Egyesületünk a Szent Korona Úti Gyermekekkel, a MÁV Telepi lakosokkal közösen vesz részt az ünnepségsorozatban.

Pesterzsébeti Városvédő Csoport: tagtársunk, *Czúni Imre* (E-MAFOSZ) fotóművész, Pesterzsébet Aranykezü Mestere kamara kiállítása látható **október 4-ig** a FSZEK XX/4. Pesterzsébeti fiókkönyvtárában (1204 Budapest, Pacsirta u. 157/b.).

Legközelebbi összejövetelünket **október 4-én, kedden 16 órától** tartjuk. Minden érdeklődőt szeretettel várunk A védőnői szolgálat története a kerületben című előadásra a Gál Imre Galériába (1203 Budapest Kossuth Lajos u. 39.). Vendégünk *Róth Livia*, kerületi vezető védőnő.

Promontor-Tétény munkacsoport: **október 17-én, hétfőn 17 órakor** tartjuk soron következő havi összejövetelünket a Klauzál Gábor Művelődési Házban, melynek keretében *Rég volt szürettek és szüreti történetek Promontor-Tétényből* címmel, *Garbóci László* tagtársunk tart előadást. A rendezvényre minden érdeklődőt szeretettel várunk!

Soroksári Grassalkovich Kör: **október 13-án és 27-én, csütörtökön 17 órakor** tartják következő összejöveteleiket a Közösségi Házban (Bp. XXIII. kerület, Grassalkovich út 154).

Aranytíz Helytörténeti Klub: **október 27-én, csütörtökön 16 órakor** tartják *Nagy Sándorné* vetítettképes előadását a Belgrád rakparton álló Lenz-házról. Vendég: a Lenz-család unokája. Az előadás helye az Aranytíz (V. ker., Arany János u. 10.).

Rákoshegyi Bartók Zeneház (XVII. kerület, Budapest – Rákoshegy, Hunyadi u. 50.):

Programjaik olvashatók a www.bartokzenehas.hu honlapon!

TAGTÁRSAINK ÍRJÁK

Felkérés

Egyesületünk Kőbányai csoportja 2011. április 11-én, a Költészet Napján a Népligetben elültette a Kőbányai írók, Költők Egyesületének emlékfáját. Ebből az alkalomból csoportunk – egyetértésben a Kőbányai Helytörténeti Gyűjtemény vezetőjével, dr. Bihari József igazgató úrral – elhatározta, "Budapest örök városom" gondolat jegyében megkezdi összegyűjteni az 1947 után íródott Budapest vonatkozású verseket. (1947-ben jelent meg Rubinyi Mózes és Szoboszlai Ferenc által szerkesztett Budapesti antológia, mely Janus Pannoniustól Hollós Korvin Lajosig összegyűjtötte e hosszú időszak fővárosi tárgyú költeményeit.) Felkérünk minden kedves tagtársat és rokonszenvezőt, szíveskedjenek gyűjteni a Fővárosról szóló, 1947 után íródott verseket s azoknak egy példányát Egyesületünk központjában részünkre leadni. A feljegyzés adatai: a költemény írója; jól olvasható szöveghű másolat; a vers forrása s a beküldő neve, elérhetősége. Fáradozásukat tisztelettel megköszönve:

Pesti László, csoportvezető

***

A környezetvédelem rövid hírei

Szigetelés fillérekben

Energia költségeink 60-70%-át fűtésre fordítjuk, így itt tudjuk a legegyszerűbben a legtöbbet megtakarítani. Régebbi építésű városi lakásainkban a nyílászárók elavultak, rosszul szigetelnek. Fűtési energiánk egy része így könnyedén távozik az ajtókon, ablakokon. A takarékoság legegyszerűbb módja a hatékony szigetelés. Közeleg a fűtési szezon, most még érdemes felújítani elavult nyílászáróinkat. A régi épületekben lakók nagy része sajnos nem engedheti meg magának nyílászárói teljes cseréjét, miközben pont őket érinti leginkább a fűtési költségek drágulása. Az Ökoszolgálat „Szigetelés fillérekben” programja segítségével bárki saját kezűleg leszigetelheti elavult fa nyílászáróit, mellyel akár 15%-kal is csökkentheti fűtésszámláját, jelentősen mérsékelve ezzel a klímaváltozást okozó CO₂ kibocsátást. A speciális gép az Ökoszolgálatnál bérelhető és ugyanitt olcsón beszerezhető, az akár 10 évig is tartós szigetelőanyag. Bővebb információ: www.okoszolgalat.hu

Napelemet minden tetőre a hazai kisvállalkozások vezetésével

A Magyar Szolár Szövetség, a Magyar Napenergia Társaság és a MANAP Magyar Napelem Iparági Egyesület fő célkitűzése, hogy országunkban a napelemes rendszerek mind szélesebb körben terjedjenek el, hozzásegítve ezáltal a lakosságot a független és kifogyhatatlan energiaforrások nyújtotta előnyök kihasználásához. Prioritásként fogalmazták meg, hogy elsődlegesen a magyar tulajdonú és hazai munkavállalókat foglalkoztató vállalkozásokat segítik a rendszerek tervezése, telepítése és karbantartása során felmerülő feladatok ellátásában, ezzel is hozzájárulva a belföldi hozzáadott érték növeléséhez és a munkahelyteremtéshez.

Harkálybiztos falburkolást!

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesülethez (MME) folyamatosan érkeznek bejelentések „harkályfalrombolásokról”. Az akár milliós károkat okozó madarakkal szemben magukra maradhatnak a károsultak. A korábban elvétve előforduló – és első hallásra jelentéktelennek tűnő – természetvédelmi probléma milliós kárt okozhat az új építésű, vagy újonnan szigetelt családi házak és társasházi lakások tulajdonosainak, a madarak ugyanis nem ritkán méteres lyukakat vájnak a burkolatba. A civil szervezet 2009 októberében beadvánnyal fordult a Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosához (JNO) egy szakértői bizottság felállításának ötletével. A hivatal idén júliusban érkezett és a hatályos jogszabályokat ismertető válaszából kiderül, hogy a károsultak felelőssége a harkályálló technológiák alkalmazása és a madarak riasztása.

Az MME szerint ugyanakkor a problémát megoldó építészeti megoldás hivatalosan nem létezik. Azok a burkolatok, amelyek elég kemények ahhoz, hogy a harkályok – amelyek csőr és koponyaszerkezete a „kopogtató” életmódhoz specializálódott – ne tudják átütni, vagy elég simák hogy ne tudjanak megkapaszkodni, nagyon drágák. Üveggel, kőlapokkal, betonnal vagy márvánnyal burkolni minden épületet nyilvánvalóan nem járható út. A biológiai védekezés (riasztás) alkalmazott módszereinek hatékonysága ugyancsak megkérdőjelezhető, ráadásul ehhez zöldhatósági engedély is szükséges. A levél kézhezvételét követően az egyesület újabb bejelentést kapott a fővárosból, a Petőfi híd budai hídfője mellől. Ezzel egyre inkább megdőlni látszik az a teória, hogy a harkályok csak a zöldövezeti ingatlanokban tesznek kárt. Ezek a városiasodott madarak bárhol megélnek, ahol néhány fa van, így 15-20 fából álló belvárosi „közparkokban”, vagy a panelépületek között létesített zöld felületeken. Ez utóbbiakban, ahogy a panelszigetelési programok előrehaladnak csak idő kérdése, hogy mikor jelennek meg a harkályok.

Melyik faj legyen 2012 év vadvirága?

Fehér tündérrózsa, Tavaszi hérics, vagy Agárkosbor. Most segíthet eldönteni, melyik faj legyen 2012 -ben az év vadvirága. A szavazás 2011. november 30-án zárul. A jelöltek:

Fehér tündérrózsa (*Nymphaea alba*)

Tavirózsaként is ismert évelő, mely a tisztább vizű tavak, holtágak, lassú vízfolyások egyik legszebb és sokak által ismert növénye. Gyökerező hínár, 3 méter vízmélységig találkozhatunk vele. Víz színén úszó levelei (levéllemezei) tenyérnyiek vagy még nagyobbak. Nyáron virágzó faj, sokszirmú, sárga közepű fehér virágai a levelek között, a víz színén lebegnek. Éjszakára a virágok becsukódnak. Természetvédelmi értéke: 5.000 Ft. Termálvizeinkben néhány melegkedvelő tündérrózsafaj mára meghonosodott.

Tavaszi hérics (*Adonis vernalis*)

A tavasz egyik legszebb vadvirága. Magános, aranysárga, nagy méretű (3–6 cm átm.) virágai sokszirmúak és olykor már március első napjaiban megjelennek. Ilyenkor még szinte földön ülőnek tűnnek, ám később a szár 20–30 cm magasra is nőhet. Levelei összetettek, a levéllemez keskeny-szális sallangokra osztott. Évelő, mész- és melegkedvelő sztyeprnövény. Ma még hazánk legtöbb vidékén találkozhatunk vele, de nagyon megritkult az Alföldön és hiányzik a Ny–DNy-i országrészből. Állományait élőhelyeinek megszűnése, becserjésedése, töveinek kiásása, virágainak gyűjtése veszélyezteti. Természetvédelmi értéke: 2.000 Ft.

Agárkosbor (*Anacamptis/Orchis/ morio*)

Az egyik legelterjedtebb hazai orchidea. Arasznyi magas virágzó hajtásokat fejlesztő, tőlevélrózsás évelő. Murvalevelei vöröses vagy bíboros színűek, a virágzat laza, rendszerint 5–20 virág alkotja, amelyek színe a hófehértől a sötétbíorig és a zöldesig változhat. A lepellevelek sisakszerűen összeborulnak, hosszirányban kívül és belül egyaránt zöldesen vagy zöldes-ibolyásan éreztek. Sokféle gyeptípusban, legelőkön, kaszálókon, hegyi, homoki, láp- és mocsárréteken, szikes és homokpusztákon, pusztafüves lejtőkön is él. Tőlevelei ősz vége és tél vége között jelennek meg a talajfelszín felett, virágai pedig április végén és májusban nyílnak. Állományait elsősorban a tájhasználat változása: a termőhelyek legeltetésének vagy kaszálásának megszűnése fenyegeti. Természetvédelmi értéke: 10.000 Ft.

Zöld felajánlás tagtársaink részére

Városvédőknek, gyermekintézményeknek az elmúlt években örömmel ajándékoztunk lombos- és fenyőfa csemetéket. A magonc utánpótlás gazdagon kikelt, ideje lenne szétültetni, hogy jól fejlődhessenek.

(Egyeztetés után a növényeket immáron új helyen, a XII. ker., Normafa út 1. szám alatt lehet átvenni.)

Jelentkezés, egyeztetés Herczeg Gézánál: 06 30 454 2665.

Herczeg Géza

***

Tájékoztató

A Nemzeti Panteon Alapítvány honlapja elkészült, bár egyes menüpontjai még feltöltés alatt állnak. Megtekinthető a www.nemzetipanteon.hu weboldalon.

Vándor Éva, az alapítvány titkára

***

Jeles évfordulók

Liszt Ferenc Budapesten

200 éve született Liszt Ferenc (1811. október 22. Doborján /ma Raiding/ - 1886. július Bayreuth), a 19. század nagy romantikus zeneszerzője, minden idők egyik legnagyobb zongora művésze. Az októberi Építészet Hónapja alkalmából felidézzük néhány pesti és budai tartózkodási helyét, lakását, városképi szempontból is érdekes épületeket, ahol 1823-86 között megfordult vagy hangversenyt adott.

Nádor u. 26. (Steindl Imre u. 13.): Wohl Janka és Stefánia lakása. Liszt 1856 szeptemberében járt itt, majd a későbbi évek során többször is felkereste a nővéreket. Janka tehetséges zongorista és költő, Stefánia író volt. Janka hosszú költeményt írt Lisztnek, amit az újságok is leközöltek (Jókai Mór támogatásával adta ki). Még házi koncertet is adott tiszteletükre. Ők szerkesztették a *Divat* és *Magyar Bazár* lapokat. Irodalmi szalonjukat látogatta Arany János, Warhmann Mór, Zichy Géza, Ballagi Mór és a pesti szellemi élet nagyjai. A kétemeletes házat ifj. Zitterbarth Mátyás 1831-ben emelte klasszicista stílusban. Később, 1922-ben Weinreb Fülöp harmadik emeletet húzott rá.

Rákóczi u. 13.: 1856 szeptemberében látogatott el Liszt a Doppler fivérekhez. Doppler Ferenc fuvolaművész és zeneszerző Lembergben született. Károly öccsével a budai német színházban játszottak, de 1841-ben a Nemzeti Színházhoz szerződtek. 1846-ban találkoztak Liszttel, akihez a *Benyovszky* c. operáját is ajánlotta. A két testvér európai körútkjáról visszatérve Erkel Ferencsel kezdeményezték a Filharmóniai Társaság létrejöttét. Doppler Ferenc 1856-ban az *Esztergomi mise* főpróbáján a Belvárosi templomban, valamint Liszt hat *Magyar rapszodiájának* hangszerelésében is közreműködött. A házat Hild József tervezte 1837-ben, klasszicista stílusban. 1852-ben Diescher József (ő is 200 éve született) épített rá második emeletet. A hosszú belső udvari rész már Pán József munkája, romantikus jegyekkel. Itt lakott Lechner családja (itt született Lechner Ödön 1845-ben) és a Huber család is. Huber Károly 1844-ben a Nemzeti Színház első hegedűse volt. 1878-ban Liszt részt vett 25 éves tanári jubileumán és fiát, Hubay Jenőt is pártfogásába vette.

Hermina út 23., Hermina kápolna: József nádor fiatalon elhunyt leánya, Hermina (1817-1842) emlékére emelte Hild József, a kőfaragó mester Zitterbarth János volt. A neogót-romantikus műemlék kápolna Herminamező legelső épülete. Alapkövét 1842-ben rakták le a Heinrich János adományozta telken. Az építés mecénása Tomola Ferdinánd zeneműkiadó és műlapkereskedő volt. Hermina főhercegnőt a pesti nép igen szerette, mert a nagy árvíz után sokat segítette a szűkölködő lakosságot. A kápolnát 1856. szeptember 8-án Scitovszky János hercegprímás szentelte fel. Liszt Ferenc *Vocal miséje* hangzott el, a szerző vezényletével. A fa oltárképét Novotny János festette, Schaudt András öntötte a harangját, ablakainak üvegfestménye Zsellér Imrétől való. Orgonája 1866-ban Pesten készült, Komornyik Ferdinánd munkája, melyen Liszt gyakran játszott. Az épület falán a Liszt Ferenc Társaság emléktáblája olvasható.

Víziváros, Fő u. 32., Kapucinusok temploma és zárdája: helyén a középkorban az Ágoston-rendiek kolostora állott. A török-korban Tojgun pasa dzsámija és fürdője. Néhány török építészeti elemet ma is láthatunk. 1697-től Linzi Ottó kapucinus szerzetes irányításával készült el a Szent Erzsébetnek szentelt templomuk. 1849-ban megsérült, de 1856-ra Reitter Ferenc romantikus ízlésben, neogótikus jegyekkel átalakította. A Budai Egyházi Zeneegyesületnek ők biztosítottak próbahelyiségeket. 1867-ben létrehozták a Budai Ének- és Zeneakadémiát. 1866 márciusában Liszt meglátogatta Lina Schmalhausen zongora- és a Saphir Károly hegedűosztályát. Itt Mozart egyik *Esz-dúr vonósnégyesét* adták elő tiszteletére. Liszt péntekenként a kapucinusoknál ebédelt.

Nádor u. 22. Oszvald-ház, régen Frohner, majd Continental Szálló: A házat 1846-ban Zofahl Lőrinc tervezte egyemeletesre, de 1851-ben Feszl, Gerster és Kauser építészek romantikus jegyekkel további két emelettel bővítették. 1872-ben Liszt részt vett a tiszteletére adott hangversenyen, más alkalommal pedig díszbédre hívta ide vendégeit. Akkor a szemben lévő **Strossberger házban** lakott, ma **Nádor u. 23. (Szabadság tér 1.)** Itt lakott Kozma Mari, az első királyi főügyész kislánya is (később Kiss József mellett a Hét munkatársa), akinek visszaemlékezéseit idézzük: „Édesanyámmal az ablakból kikönyökölve ráláttunk az Újépületre. A másik szobában lakó 'hosszúhajú' Liszt zongorázik, az ajtó nyitva”. Ma a falán emléktábla van, de nem a mostani, 1905 körül épült szecessziós palotában, hanem a korábbi, Limburszky József építőmester által 1868-ban kétemeletesre átépített épületben lakott. Ez időben Festetics Leó gróf a Nemzeti Színház akkori igazgatója is itt bérelt lakást. 1908-ban a kor legendás folyóirata, a Nyugat is innen indult.

A régi **Hal tér 4. sz.** alatti Frigyes házban, a Friedrich Ferenc vívómester tulajdonában lévő házat 1873 októberében 6 esztendőre kibérelték Liszt Ferenc számára. (A teret a régi Erzsébet híd építésekor megszüntették, emlékét tábla őrzi, ma Irányi u. I.) Liszt a klasszicista stílusban épített kétemeletes ház első szintjén lakott, mellette alakították ki a dísztermet. Ez volt az Országos Magyar Királyi Zeneakadémia, mindaddig, míg a Sugár út 79. sz. telken felépült a (rég) Zeneakadémia. Erkel Ferenc, a Zeneakadémia igazgatója 1875 novemberében itt tartotta megnyitó beszédét. Az 1875/76-os első tanévben 38 hallgatójuk volt, és csak zongora és zeneszerzés tantárgyakat tanítottak. A tanárok közül Volkman Róbert, id. Ábrányi Kornél és Nikolits Sándor nevét szokták kiemelni. A Hal-téri lakás ablakaiból láthatta a szép Fischer Rézi Halárus lány kútszobrát, melyet eredetileg 1862-ben a halász céh állíttatott. A Dunaiszky László által készített szobrot, a Wild László építész tervei szerinti 1985-ös felújítás során a Kristóf térre helyezték át. A Hal-téri házban olyan jeles személyiségek fordultak meg, mint Richard Wagner, Léo Delibes zeneszerzők vagy Eötvös József kultuszminiszter.

Andrássy u. 46. (rég) Sugárút 60.) sarokház, **Pázmándy Dénes országgyűlési képviselő háza.** A palotát Feszty Adolf 1876-ra építette fel Pázmándy Dénes földbirtokosnak és országgyűlési képviselőnek. A jeles publicista a Haladás c. napilapot szerkesztette. Liszt szívesen járt hozzájuk. Mivel felesége, Reitter Mari igen jól zongorázott, gyakran játszottak négykezeset. Pázmándy 1880-ban lakásán egy francia nyelvű lapot indított. Ő alapította a Francia Kört is, melynek 1882-ben Apponyi Albert volt az elnöke. Liszt még 1881 tavaszán Leo Delibes tiszteletére adott estélyen, majd a Kör 1882. áprilisi közgyűlésén is megjelent, ahol tiszteletbeli taggá is választották.

Összeállította: dr. Horváth Péterné

***

UTAZÁSI AJÁNLATOK

KEN-EDI TRAVEL	1067 Budapest, Teréz krt. 3.; Nyitva: H-P 09:30-17:30	Eng.sz: U-001074.
Tel: 278-2156, 278-2157	www.keneditravel.hu	e-mail: info@keneditravel.hu

76 OLDALAS, EGÉSZ ÉVI AJÁNLATUNKAT TARTALMAZÓ KATALÓGUSUNK IRODÁNKBAN KÉRHETŐ

Okt. 16. Mór-Várpalota busz, idvez, ebéd	4290 Ft/fő
Okt. 22. Léva-Zselíz-Pilisszentlélek busz, idvez, középkori ebéd	3990 Ft/fő
Okt. 22. Losonc-Hollókő busz, idvez., palóc ebéd	4490 Ft/fő
Okt. 29. Szeged-Ópusztaszer busz, idvez.	4490 Ft/fő
Okt. 29. Zirc-Veszprém busz, idvez., ebéd	4990 Ft/fő
Nov. 5. Rákóczi városa-Kassa, busz, idvez., helyi vezetés	5290 Ft/fő
Nov. 5., 19. A szecessziós Szabadka, busz, idvez., piaclátogatás, városnézés	3990 Ft/fő
Nov. 12.,13 Márton napi Libanap, kecskeméti városnézés, bőséges libabéd Monoron, élőzene, kabaréműsor	5490 Ft/fő
Nov. 19. Pannonhalma-Győr, busz, idvez.	3490 Ft/fő
Nov. 20. Esztergom-Párkány-Szentendre, busz, idvez., középkori ebéd	3490 Ft/fő
Nov. 26., dec. 3., 10., 17. Advent Bécsben, busz, idvez.	5490 Ft/fő
Nov. 26.,27. András napi disznótoros, kecskeméti városnézés, disznótoros ebéd Monoron, élőzene, kabaréműsor	5490 Ft/fő

A BVE havonta megjelenő bulletinje

A programváltozás jogát partnereink és egyesületünk is fenntartja!

Telefon, fax: 321-1696	OTP 11705008-20092737-00000000	Adószám: 19729224-1-41
e-mail: budapesti@varosvedo.hu	honlap: www.varosvedo.hu	1053 Budapest, Kossuth L. u. 14-16.
Szerkesztői munka: Hegedűs Attila András		A kiadásért felelős: Götz Eszter